

Додаток 2

до наказу від _____ 201 р. № _____

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ
УКРАЇНИ**

Кафедра анатомії, гістології і патоморфології тварин ім. акад. В.Г. Касьяненка

“ЗАТВЕРДЖУЮ”
Декан факультету (директор ННІ)
Микола ІЗВІЛХОВСЬКИЙ
Протокол № 11 від 1. 06. 2023 р.

“СХВАЛЕНО”
на засіданні кафедри анатомії,
гістології і патоморфології тварин ім.
акад. В. Г. Касьяненка
Протокол № 15 від 15.05.2023 р.
Завідувач кафедри
Олег МЕЛЬНИК

“РОЗГЛЯНУТО ”
Гарант програми
д.вет.н. зав. каф. терапії
і клінічної діагностики
Наталія ГРУШАНСЬКА

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ІСТОРІЯ ВЕТЕРИНАРНОЇ МЕДИЦИНИ**

Спеціальність 211- ветеринарна медицина

Освітня програма «Ветеринарна медицина»

Факультет Ветеринарної медицини

Розробники: доктор ветеринарних наук, професор Рудик Станіслав Костянтинівич;
кандидат ветеринарних наук, доцент, Стегней Микола Михайлович,

Київ – 2023 р.

1. Опис навчальної дисципліни

Історія ветеринарної медицини

(назва)

Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь		
Освітній ступінь	<u>магістр, бакалавр</u> (бакалавр, спеціаліст, магістр)	
Спеціальність	<u>211 ветеринарна медицина</u> (цифр і назва)	
Освітня програма	<u>ветеринарна медицина</u>	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	Обов'язкова	
Загальна кількість годин	<u>120</u>	
Кількість кредитів ECTS	<u>4</u>	
Кількість змістових модулів	<u>2</u>	
Курсовий проект (робота) (якщо є в робочому навчальному плані)	<u>-</u> (назва)	
Форма контролю	<u>Екзамен</u> <u>залік</u>	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання		
	повний термін навчання	скорочений термін навчання
Рік підготовки	<u>1</u>	<u>1</u>
Семестр	<u>1</u>	<u>2</u>
Лекційні заняття	<u>15</u> год.	<u>15</u> год.
Практичні, семінарські заняття	<u>15</u> год.	<u>-</u> год.
Лабораторні заняття	<u>-</u> год.	<u>-</u> год.
Самостійна робота	<u>90</u> год.	<u>105</u> год.
Індивідуальні завдання	<u>-</u> год.	<u>-</u> год.
Кількість тижневих годин для денної форми навчання:		
аудиторних	<u>2</u> год.	<u>1</u> год.
самостійної роботи студента – 90 год.	<u>6</u> год.	<u>7</u> год.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Гуманна і ветеринарна медицина з моменту зародження справи лікування розвивалися спільно, але в останнє тисячоліття ветеринарія відокремила у самостійну галузь. Глибокий невід’ємний зв’язок цих галузей медицини у першу чергу зумовлений метою захистити людство від хвороб, що можуть бути передані від тварин – зооантропонозів (їх нараховують понад 150). Цей факт має свій відбиток у відомому висловлюванні: „*Medicina hominem curat, veterinaria hominum tatem*” (медицина оберігає людину, а ветеринарія оберігає людство), яке вперше було проголошено у 1884 році видатним ветеринарним лікарем С.С. Євсєєнком.

Не зважаючи на специфічність ветеринарної медицини, що відрізняє її від гуманної, наведений афоризм зближує обидві галузі знань. Історія ветеринарної медицини має велике значення для формування майбутнього ветеринарного лікаря, оскільки цим розширюється його ідеальний й культурний світогляд, виховується патріотизм, гордість і любов до своєї професії.

Історія ветеринарної медицини як наука і предмет викладання відіграють важливу роль у системі підготовки фахівців ветеринарної медицини, формуванні наукового світогляду і соціально-політичної позиції, підвищення загального і професійно-культурного рівня. Як складова частина загальної історії науки і культури історія ветеринарної медицини і гуманної відображає становлення ідей лікувальної справи в минулому і нині, дає критерії для правильного розуміння розвитку лікувальної справи.

1.1. Завдання вивчення дисципліни.

- Вивчення історії ветеринарної медицини в стародавні часи: з найдавніших часів до падіння західної Римської імперії (476 р.н.е.): рабовласницьке суспільство, Стародавній Єгипет, держави в долині Тигру і Євфрату (Месопотамія), Вавилон, Індія, стародавній Китай, Іран, Палестина, Греція, Рим;
- Вивчення історії ветеринарної медицини стародавніх віків: з періоду падіння Західної Римської імперії до відродження (476-1500 рр.): ветеринарія доби феодалізму, ветеринарія на території стародавньої Русі;
- Вивчення історії ветеринарної медицини в новий час: з 1500 р. до заснування ветеринарних закладів у Європі: ветеринарія у західній Європі у період ренесансу (ранній капіталізм XV-XVII), ветеринарія в Росії і Україні у XVIII ст.;
- Вивчення історії ветеринарної медицини із заснування ветеринарних закладів в Європі до наших часів: ветеринарія в період капіталізму (XVIII – XIX ст.), ветеринарія в Росії та Україні в період розвинутого капіталізму (XIX - XIX ст.)

Вимоги щодо знань і вмінь, набутих внаслідок вивчення дисципліни.

Після вивчення дисципліни “Історія ветеринарної медицини” студент повинен знати:

- Головні періоди розвитку ветеринарної медицини і зв’язок їх із зміною і розвитком суспільних формацій.
- Закономірності розвитку лікувальної справи у всі періоди людства у зв’язку з розвитком та зміною суспільно-економічних формацій, історією, філософією, досягненнями природознавства та культури;
- Стан ветеринарної медицини та тваринництва у кочовиків, кіммерійців і скіфів. Ветеринарну медицину та тваринництво Стародавнього Китаю, Тибету, Ірану та Палестини.
- Внесок арабських вчених у ветеринарну медицину.
- Ветеринарну медицину країн Європи в середні віки.
- Тваринництво та лікувальну справу в Україні.

Після вивчення дисципліни “ **Історія ветеринарної медицини**” студент повинен **вміти:**

- Розкрити зміст основних етапів становлення та розвитку ветеринарної медицини з далеких часів до сьогодення у поєднанні із соціально-економічним, політичним і культурним розвитком народів, історією, філософією, народною медициною, досягненнями природознавства в контексті з духовною культурою людства;
- Прослідкувати розвиток матеріалістичних та ідеалістичних напрямів у лікувальній справі тварин та людини;
- Показати міжнародне значення історичного досвіду організації лікувальної справи на теренах України, зокрема, організації боротьби з особливо небезпечними хворобами тварин;
- Висвітлити внесок ветеринарних фахівців у світову культуру – мистецтво, поезію, музику;

Інтегральна компетентність: Здатність розв’язувати складні задачі і проблеми у галузі ветеринарної медицини, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог.

загальні компетентності *general competencies (GC):*

1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
2. Знання та розуміння предметної галузі та професії.

спеціальні (фахові, предметні) компетентності *professional (special) competencies (PC):*

1. Здатність використовувати спеціалізовані програмні засоби для виконання професійних завдань.
2. Здатність здійснювати просвітницьку діяльність серед працівників галузі та населення.
3. Здатність організовувати, здійснювати і контролювати документообіг під час професійної діяльності.

програмні результати навчання

1. Знати і грамотно використовувати термінологію ветеринарної медицини.
2. Здійснювати просвітницьку діяльність серед працівників галузі та населення.

3.1. Програма та структура навчальної дисципліни для:

– повного терміну денної форми навчання;

Змістовий модуль 1. Лікувальна справа і тваринництво в Україні від часу появи людини до XIII ст.

Тема лекційного заняття 1. Цілі викладання історії ветеринарної медицини. Її місце у навчальному процесі. Народна медицина первісної людини та людей проукраїнської культури.

Тема лекційного заняття 2. Лікувальна справа та скотарство періоду кочовиків, кіммерійців і скіфів (II тисячоліття до н. е. – I тисячоліття н. е.)

Тема лекційного заняття 3. Лікувальна справа та тваринництво періоду сарматів, готів, гунів в Україні (перша половина I тисячоліття).

Тема лекційного заняття 4. Лікувальна справа та тваринництво періоду розселення східних слов’ян та Київської Русі (VI-XII ст.)

Змістовий модуль 2.

Тема лекційного заняття 5. Лікувальна справа та тваринництво доби татаро-монгольського ярма і литовсько-польського панування в Україні (XIII-XVI ст.).

Тема лекційного заняття 6. Лікувальна справа та тваринництво козацької доби в Україні

Тема лекційного заняття 7. Лікувальна справа та тваринництво в Україні в період XVIII – початку XX ст.

Тема лекційного заняття 8. Лікувальна справа та тваринництво в Україні в період XVIII – початку XX ст. (підготовка ветеринарних фахівців, лікувальна справа, видання підручників, перші ветеринарні журнали).

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин												
	денна форма							Заочна форма					
	тижні	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
			л	п	сем	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Змістовий модуль 1. Лікувальна справа і тваринництво в Україні від часу появи людини до XIII ст.													
Тема 1. Цілі викладання історії ветеринарної медицини. Її місце у навчальному процесі. Народна медицина первісної людини та людей проукраїнської культури.		1	1										
Тема 2. Мустьєрська епоха. Пізній палеоліт. Мезоліт. Неоліт. Лікувальна справа у людей трипільської культури (аріїв).		1			1								
Тема 3. Лікувальна справа та скотарство періоду кочовиків, кіммерійців і скіфів (II тисячоліття до н. е. – I тисячоліття н. е.)		2	2										
Тема 4. Лікувальна справа та скотарство періоду кочовиків, кіммерійців і скіфів (II тисячоліття до н.е. – I тисячоліття н.е.). Перші кочові вершники – кімерійці. Кахунський папірус. Папірус Еберса. Магічна медицини. Догматична		2			2								

медицина. Народна медицина скіфів (Геродот, Гіппократ, Феофаст).													
Тема 5. Лікувальна справа та тваринництво періоду сарматів, готів, гунів в Україні (перша половина I тисячоліття).		2	2										
Тема 6. Лікувальна справа та тваринництво періоду сарматів, готів, гунів в Україні (перша половина I тисячоліття). Праці Варрона, Овідія, Колумели, Галена, Плінія, Аспирта, Вегеція та інших.		2			2								
Тема 7. Лікувальна справа та тваринництво періоду розселення східних слов'ян та Київської Русі (VI-XII ст.)		2	2										
Тема 8. Лікувальна справа та тваринництво періоду розселення східних слов'ян та Київської Русі (VI-VIII ст.). Аварська держава. Утворення Київської Русі. Релігійні апокрифи. Ветеринарія і медицина в Європі в період Київської Русі.		2			2								
Разом за змістовим модулем 1		14	7		7								
Змістовий модуль 2. Лікувальна справа і тваринництво в Україні в період XIII ст. до сьогодення													
Тема 1. Лікувальна справа та тваринництво доби татаро-монгольського ярма і литовсько-польського панування в Україні (XIII-XVI		4	2		2								

ст.).													
Тема 2. Лікувальна справа та тваринництво козацької доби в Україні.		2	2										
Тема 3. Лікувальна справа та тваринництво Козацької доби в Україні (військово-адміністративний штат козаків, державна ветеринарна служба у козаків).		2			2								
Тема 4. Лікувальна справа та тваринництво в Україні в період XVIII – початку XX ст.		2	2										
Тема 5. Лікувальна справа та тваринництво в Україні в період XVIII – початку XX ст. (підготовка ветеринарних фахівців, лікувальна справа, видання підручників, перші ветеринарні журнали).		2			2								
Тема 6. Лікувальна справа та тваринництво в Україні у XX ст. Історія становлення ветеринарної служби в Україні		2	2										
Тема 7. Історія становлення ветеринарної служби в Україні. Конюший наказ. Аптекарський наказ. Лікарські управи при губернських аптеках. Дорадчий ветеринарний комітет і ветеринарне		2			2								

<p>управління у складі медичного департаменту. Структура ветеринарної служби. Особливості структури ветеринарної служби у порівнянні з дореволюційною структурою. Українська військова ветеринарія. Підготовка фахівців ветеринарної медицини. Організація ветеринарної служби в Російській імперії. Військова ветеринарна служба. Роль наукових товариств у житті ветеринарних фахівців. Особливості земської ветеринарної служби. Ветеринарна справа в Києві та Київській губернії. Особливості формування ветеринарної служби в радянський період. Роль зооветпостачу в житті ветеринарної служби. Походження терміну „ветеринарія”.</p>												
Разом за змістовим модулем 2	16	8		8								
Усього годин	120	15		15		90						
<p>Курсовий проект (робота) з _____</p> <p>(якщо є в робочому навчальному плані)</p>		-	-	-		-		-	-	-		-
Усього годин												

4. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
-------	------------	-----------------

1	Цілі викладання історії ветеринарної медицини. Її місце у навчальному процесі. Народна медицина первісної людини та людей праукраїнської культури. Мустьєрська епоха. Пізній палеоліт. Мезоліт. Неоліт. Лікувальна справа у людей трипільської культури (аріїв).	1
2	Лікувальна справа та скотарство періоду кочовиків, кіммерійців і скіфів (II тисячоліття до н.е. – I тисячоліття н.е.). Перші кочові вершники – кімерійці. Кахунський папірус. Папірус Еберса. Магічна медицини. Догматична медицина. Народна медицина скіфів (Геродот, Гіппократ, Феофаст).	2
3	Лікувальна справа та тваринництво періоду сарматів, готів, гунів в Україні (перша половина I тисячоліття). Праці Варрона, Лукриція, Віргілія, Овідія, Колу мели, Галена, Плінія, Аспирта, Вегеція та інших.	2
4	Лікувальна справа та тваринництво періоду розселення східних слов'ян та Київської Русі (VI-VIII ст.). Аварська держава. Утворення Київської Русі. Релігійні апокрифи. Ветеринарія і медицина в Європі в період Київської Русі.	2
5	Лікувальна справа та тваринництво доби татаро-монгольського ярма й литовсько-польського панування в Україні (XIII-XVI ст.).	2
6	Лікувальна справа та тваринництво Козацької доби в Україні (військово-адміністративний штат козаків, державна ветеринарна служба у козаків).	2
7	Лікувальна справа та тваринництво в Україні в період XVIII – початку XX ст. (підготовка ветеринарних фахівців, лікувальна справа, видання підручників, перші ветеринарні журнали).	2
8	Історія становлення ветеринарної служби в Україні. Конюший наказ. Аптекарський наказ. Лікарські управи при губернських аптеках. Дорадчий ветеринарний комітет і ветеринарне управління у складі медичного департаменту. Структура ветеринарної служби. Особливості структури ветеринарної служби у порівнянні з дореволюційною структурою. Українська військова ветеринарія. Підготовка фахівців ветеринарної медицини. Організація ветеринарної служби в Російській імперії. Військова ветеринарна служба. Роль наукових товариств у житті ветеринарних фахівців. Особливості земської ветеринарної служби. Ветеринарна справа в Києві та Київській губернії. Особливості формування ветеринарної служби в радянський період. Роль зооветпостачу в житті ветеринарної служби. Походження терміну „ветеринарія”.	2

3.2. Програма та структура навчальної дисципліни для:

– скороченого терміну денної форми навчання.

Змістовий модуль 1. Лікувальна справа і тваринництво в Україні від часу появи людини до XIII ст.

Тема лекційного заняття 1. Цілі викладання історії ветеринарної медицини. Її місце у навчальному процесі. Народна медицина первісної людини та людей проукраїнської культури.

Тема лекційного заняття 2. Лікувальна справа та скотарство періоду кочовиків, кіммерійців і скіфів (II тисячоліття до н. е. – I тисячоліття н. е.)

Тема лекційного заняття 4. Лікувальна справа та тваринництво періоду розселення східних слов'ян та Київської Русі (VI-XII ст.)

Тема лекційного заняття 5. Лікувальна справа та тваринництво доби татаро-монгольського ярма і литовсько-польського панування в Україні (XIII-XVI ст.).

Тема лекційного заняття 7. Лікувальна справа та тваринництво в Україні в період XVIII – початку XX ст.

Тема лекційного заняття 8. Лікувальна справа та тваринництво в Україні в період XVIII – початку XX ст. (підготовка ветеринарних фахівців, лікувальна справа, видання підручників, перші ветеринарні журнали).

[illegible]

тваринництво періоду розселення східних слов'ян та Київської Русі (VI-XII ст)													
Разом за змістовим модулем 1	7	7											
Змістовий модуль 2. Лікувальна справа і тваринництво в Україні в період XIII ст. до сьогодення													
Тема 1. Лікувальна справа та тваринництво доби татаро-монгольського ярма і литовсько-польського панування в Україні (XIII-XVI ст.).		2	2										
Тема 2. Лікувальна справа та тваринництво козацької доби в Україні		2	2										
Тема 3. Лікувальна справа та тваринництво в Україні в період XVIII – початку XX ст.		2	2										
Тема 4. Лікувальна справа та тваринництво в Україні у XX ст. Історія становлення ветеринарної служби в Україні.		2	2										
Разом за змістовим модулем 2	8	8											
Усього годин	120	15				105							
Курсовий проект (робота) з _____ _____ — (якщо є в робочому навчальному плані)			-	-	-	-		-	-	-		-	
Усього годин													

4. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
-	-	-

5. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
-	-	-

6. Контрольні питання, комплекти тестів для визначення рівня засвоєння знань студентами.

1. Скотарські та скотарсько-землеробські напрями в житті українських культур.
2. Елементи анатомії та лікувальної справи у працях грецьких вчених.
3. Боги в житті римлян.
4. Внесок праць Варрона в лікувальну справу людей та тварин.
5. Особливості праць Колумели з питань розведення тварин та їх хвороб.
6. Фахівці лікувальної справи та література.
7. Лікувальна справа народів Кавказу.
8. Особливості структури татаро-монгольського війська.
9. Вчені лікарі Китаю.
10. Життя та діяльність Хуа То – засновника лікувальної справи тварин.
11. Лікувальна справа в Литві.
12. відкриття університетів у Європі та їх структура.
13. Цехова система підготовки фахівців лікувальної справи в Україні.
14. Перші кроки становлення української ветеринарії.
15. Успіхи в галузі ветеринарії та тваринництва.
16. Організація ветеринарної служби в Російській імперії.
17. Військова ветеринарна служба.
18. Роль наукових товариств у житті ветеринарних фахівців.
19. Особливості земської ветеринарної служби.
20. ветеринарна справа в Києві та Київській губернії.
21. Особливості формування ветеринарної служби в радянський період.
22. Роль «Зооветпостачу» в житті ветеринарної служби.
23. Походження терміну «ветеринарія».

8. Методи навчання.

- читання лекцій з використанням мультимедійних проекторів;
- проведення лабораторних занять і демонстрація експериментів;
- надання додаткових щотижневих консультацій для студентів;
- опитування під час занять;
- письмові контрольні роботи;
- проведення рубіжного та контролю знань у тестовій формі
- проведення екзамену у тестовій формі;
- дискусії та семінари на патофізіологічні теми;

9. Форми контролю

- задача лабораторних робіт;
- написання модульних контрольних робіт;
- залік.

10. Розподіл балів, які отримують студенти. Оцінювання знань студента відбувається за 100-бальною шкалою і переводиться в національні оцінки згідно з табл. 1

«Положення про екзамени та заліки у НУБіП України» (наказ про уведення в дію від 27.12.2019 р. № 1371)

Рейтинг студента, бали	Оцінка національна за результати складання	
	екзаменів	заліків
90-100	Відмінно	Зараховано
74-89	Добре	
60-73	Задовільно	
0-59	Незадовільно	Не зараховано

Для визначення рейтингу студента (слухача) із засвоєння дисципліни $R_{\text{дис}}$ (до 100 балів) одержаний рейтинг з атестації (до 30 балів) додається до рейтингу студента (слухача) з навчальної роботи $R_{\text{НР}}$ (до 70 балів): $R_{\text{дис}} = R_{\text{НР}} + R_{\text{АТ}}$.

11. Методичне забезпечення

1. При читанні курсу „Історія ветеринарної медицини” використовуються архівні матеріали, видання періодичної преси, музейні матеріали, які переведені на плівки та експозиції кафедрального музею „Історія ветеринарної медицини”.

12. Рекомендована література

Основна

1. П. І. Вербицький, П. П. Достоевський, С. К. Рудик Історія ветеринарної медицини України // Київ „Ветінформ” 2002.
2. Рудик С.К. Курс лекцій з історії ветеринарної медицини // Київ, Арістей”, 2005
3. Рудик С.К. Нариси з історії ветеринарної медицини // Київ, УСГА, 2006.
4. Рудик С.К. Історія становлення ветеринарної служби в Україні // Київ, Бронт, 1995.
5. Рудик С.К. Коротка історія ветеринарної медицини України // Київ, АНВШУ, 2005.
6. Станіслав Рудик, Костянтин Рудик Історія всесвітньої ветеринарної освіти // Київ, 2002.

Допоміжна

1. Рудик С.К. З історії лікування тварин в Україні // Київ, УСГА, 1996.
2. Рудик С.К. Становлення лікування людини і тварин // Київ, УСГА, Артек” 1996.
3. Рудик С.К. Коротка історія лікування тварин // Київ, УСГА „Артек”, 1996.
4. Рудик С.К. Історія ветеринарної медицини Київщини // Київ „Агро-Світ”, 2000.
5. Станіслав Рудик Мова українських тваринників // Київ, АНВШУ, 2003.
6. Станіслав Рудик Тварини в житті та побуті українського народу // Київ, АНВШУ, 2005.
7. Рудик С.К. Тварини, лікувальна справа та освіта держави Запорозька Січ // Київ, Міжнародна асоціація „Козацтво”, 2006.
8. Станіслав Рудик Моя ALMA MATER // Київ, НАУ, 2007.

13. Інформаційні ресурси

У процесі вивчення історії ветеринарної медицини студенти факультету ветеринарної медицини користуються інформаційними ресурсами бібліотеки НУБіП України.

http://esu.com.ua/search_articles.php?id=33805

https://ips.ligazakon.net/document/t249800?ed=1993_05_05

<https://nubip.edu.ua/about/history>